

miseri infideles mortem appellant; fideles autem quid nisi pascha? In morte igitur corporali perfecte moritur mundo, ut perfecte vivat Deo: ingreditur locum tabernaculi admirabilis, ingreditur usque ad domum Dei (Psal. xli, 5): et omnibus bene et secundum ordinem præcedentibus, sicut in principio diximus, pondus suum unumquodque defert in locum suum; corpus in terram, de qua assumptum est, tempore suo resuscitandum et glorificandum spiritum ad Deum qui creavit eum.

45. Sed quando fit iste transitus ad Deum disruptis omnibus obligamentis, superatisque omnibus impedimentis, perfecta beatitudine, perenni dilectione; ex hoc jam perfecte Deo inhæret, vel potius unitur vere sancta anima in terra, ut efficiatur una ex illis, quibus dixit: *Ego dixi, dii estis, et filii Excelsi omnes* (Psal. lxxxvi, 6). Hic est finis eorum qui proponunt Jerusalem in principio lætitiæ suæ (Psal. cxxxvi, 6); quos unctio sancti Spiritus docet de omnibus (I Joan. ii, 27); qui ascensiones in corde suo sapienter disponunt de virtute in virtutem, donec vi-

deatur Deus deorum in Sion (Psal. lxxxiii, 6, 8): Deus deorum, beatitudo beatorum, gaudium bene gaudentium; unum denique bonum, summum omnium bonorum. A fine boni propositi, in principio ascensionis, usque ad finem omnis consummationis, sapientia attingit fortiter, fortitudinem ascendentis ad se custodiens, ne in ascensu deficiat: suaviter disponens omnia (Sap. viii, 1), et adversa, et prospera, omnia ei in bonum modificans et componens; donec animam ad principium suum reducat, et abscondat in abscondito faciei Dei. Scire autem debet omnis sapiens ascensor, non sic esse gradus hujus ascensionis, quomodo gradus scalæ, ut singuli affectus isti suis tantum temporibus, et non alio tempore sint necessarii. Habet quippe unusquisque affectus in ascensus ordine tempus et locum suum, quo cooperantibus aliis affectibus suas valeat partes sollicitius exsequi; sed omnes tamen sibi concurrunt et cooperantur, et præveniunt, et sequuntur; et sæpe fiunt primi novissimi, et novissimi primi.

IN CANTICA CANTICORUM PRIORA DUO CAPITA BREVIS COMMENTATIO

EX S. BERNARDI SERMONIBUS CONTEXTA,
UBI DE TRIPLICI STATU AMORIS.

262 ADMONITIO.

Sequens expositio in priora duo capita Cantici canticorum ex codice Dunensi a nobis vulgata est in superiori editione, et Bernardi in Cantica Sermonibus sub juncta tanquam genuinum ejus fetus, quem Guillelmus Sancti Theoderici abbas designaverit in lib. 1 de ejus Vita cap. 12, his verbis: « Itaque tunc disseruit mihi de Cantico canticorum, quantum tempus illud infirmitatis meæ mihi permisit, moraliter tantum, inter missis mysteriis Scripturæ illius, quia sic volebam, et sic petieram ab eo: singulisque diebus quæcunque super hoc audiebam, ne mihi effugerent, scripto alligabam, in quantum mihi Deus donabat et memoria juvabat. » Quibus verbis ipsammet expositionem indicari tunc nobis visum est. Verum re attentius expensa, nihil aliud esse existimamus, quam breve compendium priorum 51 Bernardi sermonum in Cantica, a quodam homine studioso et pio concinnatum. Quam vero designat Guillelmus, ipsa esse videtur quæ sub ejus nomine edita est in tomo IV Bibliothecæ Cisterciensis: ubi attendenda sunt Præfationis hæc verba: « Non autem profundiora illa mysteria, quæ in eo continentur, attentamus de Christo et Ecclesia; sed cohibentes nos intra nos. sensum tantummodo moralem aliquem perstringimus. » Quæ verba recte præmissis ex Vita Bernardi conveniunt, cum ait Guillelmus se a Bernardo expositionem in Cantica petisse « moraliter tantum, intermissis mysteriis Scripturæ illius. » Hæc ratio nos movit, ut sequentem expositionem inter Collectanea ex Bernardi operibus facta referremus, et quidem post superiores duos Guillelmi libros, quibus subjicitur sub nomine sancti Bernardi in codice Dunensi: cui Guillelmo si quis etiam sequentem commentationem tribuere velit, non repugnabimus; maxime cum stylus ejus satis ad Guillelmi stylum accedat.

263 1. Tres sunt status amoris Dei in anima christiana. Primus, sensualis vel animalis; secundus, rationalis; tertius, spiritualis vel intellectualis. De quibus Dominus in Evangelio: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota virtute tua* (Matth. xxii, 37). Primus significatur in corde, id est in particula infirmæ carnis, propter pium circa humanitatem Salvatoris affectum: secundus in anima, quo jam primus ille amor animatur et vivificatur; cum jam mysteria fidei et sacramentorum virtutem humili pietate scrutatur: tertius, in omnibus viribus; quia in hoc gradu, quantumcunque profeceris, dicere poteris,

Et dixi, Nunc cæpi (Psal. lxxvi, 12). Primus adeo delectatur in contemplatione et dulcedine humanitatis Christi, ut merito eis dicat Christus: *Expedit volis ut ego vadam* (Joan. xvi, 7). Secundus cor jam habet ardens, sed oculi ejus adhuc tenentur, cum ei loquitur Christus, sed in via, et aperit ei Scripturas (Luc. xxiv, 15-32). Tertius jam tota fiducia dicit, *Et si novimus Christum secundum carnem, sed nunc jam non novimus* (II Cor. v, 16): quod nequaquam primus, et vix potest dicere secundus. Quod enim apostoli in corporali Domini præsentia passi sunt, hoc isti patiuntur in quadam pia mentis suæ phantasia de humanitatis Christi dulcissima memoria,

et conversationis et operum ejus, et passionis et resurrectionis et ascensionis ejus, et honorum nobis per hæc collatorum, eum amoris affectum induentes, quo Petrus tenere et sicut homo hominem Deum amans, suggererat ei passionis suæ seriem prædicenti: *Absit a te, Domine, propitius esto tibi, non fiet istud* (Matth. xvi, 22). Tertius autem gradus totus extra hominem, supra hominem; totus in Deo, Deum propter Deum, justum diligit propter justum, et bonum propter bonum; non quia bonum nobis, sed quia bonum in se: sic affectus a Deo, et bono et justo, ut malit non esse, quam bonus et justus in Deo non esse. Hæc est fortis ut mors dilectio (Cant. viii, 6): hæc est virtus induens Apostolos ex alto (Luc. xxiv, 49). Unus enim spiritus effecta cum Deo sancta anima, non magis potest pati ut vel ad modicum declinet a justitia, quam ipsa justitia pati potest ut desinat esse justitia.

2. Inter hunc vero per summum et inferiorem illum statum positus status rationalis, inferiorem quidem regit et illuminat, superiorem vero aliquando attentans manu pii desiderii, mox ad se refugit, et sicut David percutit cor suum, quia in Christum Domini manum mittere præsumpsit. Si enim bestia tetigerit montem, lapidatur (Hebr. xii, 20); et cum fit vox super firmamentum, quod imminet capiti animalium, stant, nec procedunt, et submitunt alas conatum suorum. Nihil enim ibi agit rationalis disciplina, ubi totum constat ex amoris et intellectus et affectus experientia. Status enim iste quasi quoddam firmamentum est cæli, in quo habitat Deus, nec ratione inferiore fulcitur: sed tamen ipse nonnunquam sui generis sibi creat rationes, quibus de abscondito faciei Dei ad suos illos quodammodo socios inferiores regrediens, lumine illos supernæ claritatis restringit. Sed sicut dicitur in Apocalypsi, *Factum est silentium in cælo quasi dimidia hora* (Apoc. viii, 1); sic et illos momentanea quadam consolatione lætificans, dicere videtur eis, *Currite, ut comprehendatis* (I Cor. ix, 24). Sed non nisi dies diei eructat verbum hoc. Sunt autem rationes istæ non ratiocinantium perplexionibus involutæ, sed de mera et simplici veritate meræ et simplices, lætæ de oleo lætitiæ Dei, melleæ de melle cæli; inventorem suum non scientia inflantes, sed charitate ædificantes; pauperibus spiritu perfaciles, alta sapientibus incomprehensibiles; tam efficaciæ, ut videatur dictum de eis, *Spiritus omnia scrutatur etiam profunda Dei* (I Cor. ii, 10); tam solidæ in se et nullius extrinseci egentes, ut dictum de eis intelligatur, *Judicia Domini vera, justificata in semetipsa* (Psal. xviii, 10). Sed et omnes tres isti amores, vel amoris status, sæpe sibi concurrunt et cooperantur, et mutua quadam et amica liberalitate, de quibus singuli abundant, invicem dant et accipiunt: quia et supremus in deliciis inferioris sæpe delectatur et jucundatur, et inferior nonnunquam superioris gaudio perfunditur et afficitur, medio alternatim inter utrumque discurrente, et utrique congaudente.

3. Sed libet adhuc contemplari subtilius divitias, quibus utrique abundant. Primus est contra tentationes; secundus, contra hæreses; tertius cantat, *In pace in idipsum dormiam et requiescam* (Psal. iv, 9). In primo, remissio peccatorum et emundatio vitiorum; in secundo, exercitium virtutum: in tertio, virtutum perfectio, et summi boni adhesio vel fruitio. In primo, usus sacramentorum; in secundo, mysteriorum; in tertio, res sacramentorum vel mysteriorum. Primus in Maria peccatrice humilis, in Petro fervens, in Joanne pius et dulcis. Secundus dormit a sæcularibus, vigilat in spiritualibus, languet cum deficit in salutare Dei anima ejus, videns et non pervidens, et ad pervidendum amore et desiderio languens. Tertius audit verba ineffabilia, silentium, pacem scilicet illam Dei, quæ exsuperat omnem sensum (Philipp. iv, 7). Primus oves suas, id est infirmos sensualitatis affectus, minans ad interiora deserti, id est ad interiores contemplationis recessus, et considerans rubum qui ardebat et non comburebatur, id est mysteria incarnationis Domini, volensque propius accedere per intellectum, audit a Domino: *Ne appropies huc, sed solve calcamenta de pedibus tuis; locus enim in quo stas, terra sancta est* (Exod. iii, 1-5). Secundus ascendit in montem, auditque a Domino, *Tu vero sta hic mecum, et docebo te leges ac mandata quæ proponas filiis Israel* (Deut. v, 31): videtque exemplar tabernaculi æterni quod fecit Deus et non homo, auditque a Domino, *Vide ut omnia facias secundum exemplar, quod tibi ostensum est in monte* (Exod. xxxv, 40). Tertius in monte sepelitur a Domino, id est absconditur in abscondito faciei ejus, et non novit homo, id est humana sapientia, sepulcrum ejus usque in hunc diem (Deut. xxxiv, 6). Primus audit ab hominibus, et dicitur ei quotidie, *Ubi est Deus tuus?* secundus recordatur, et effundit in se animam suam; tertius transit in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei (Psal. xli, 4, 5). Primus servit fidei, secundus spei, tertius charitati: et sicut fides Deo nos generat, spes nutrit, charitas consummat; sic primus status in nobis humanum affectum Deo dedicat; secundus exiit veterem hominem cum actibus suis, et induit novum hominem qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis (Ephes. iv, 22, 24); tertius consummat, Deoque conformatur et mentis puritate, et vite sanctitate. Sive enim prophetiæ, sive linguæ, sive fides, sive spes cæteraque omnia charismata cessabunt: charitas autem nunquam excidit (I Cor. xiii, 8). Interdum autem superior ille status 265 quasi vicem rependens pædagogis et tutoribus et actoribus suis, quemdam eis divinum affectum vel plus quam humanum nonnunquam infundit, ut miro et incognito modo sæpe mirentur se rapi supra se; et eo eos deducit et enutrit, ut oratio illa Domini compleatur in eis: *Pater, volo ut sicut ego et tu unum sumus, ita ipsi in nobis unum sint* (Joan. xvii, 11-21).

4. Secundum hos tres status in Cantico canticorum modo adolescentulæ, modo sodales, modo sponsus et sponsa loquuntur suo unusquisque modo. Sponsa igitur de sponso: *Osculetur me*, inquit, *osculo oris sui* (*Cant. i, 1*). Sed sunt linguæ Angelorum, sunt et linguæ hominum. Lingua igitur hominum, id est consueto hominibus modo; scilicet quasi quibusdam parabolis, spiritus sanctus sua hominibus manifestat secreta, quorum infirmitas aliter intelligere ea non poterit. Unde et Dominus in parabolis loquebatur. Quinimo et ipse Deus ideo homo pro omnibus factus est, ut qui Deum cogitare non noverant, per eum quem noverant, scilicet hominem, ad cogitandum et intelligendum Deum paulatim edocti ab ipso, rationabilem mentis intelligentiam erigerent. Propter hoc non solum in parabolis loquebatur hominibus, sed tota ejus conversatio in terris quasi quædam insignis erat eis parabola, ut per visibilia ejus invisibilia ejus intellecta conspicerentur. In omni enim carnali affectione nihil dulcius, nihil solet esse desiderabilius conjunctione sponsæ ad sponsum; in spirituali vero, creati spiritus ad increatum. Ibi enim de duabus una caro; hic autem de duobus unus spiritus efficitur. Unde ducta similitudine de carnalibus ad spiritualia, de humanis ad divina, describitur hic sponsus et sponsa, Christus et Ecclesia vel quælibet sancta anima, quæ aliquatenus jam experta duos primos amoris gradus, jam anhelat ad tertium, et totam se super se effundere gestit in sponsi amorem et dulcedinem, et jam amplexum amoris ejus et osculum notitiæ ejus desiderans: *Osculetur me*, inquit, *osculo oris sui*. Osculum signum est pacis. Et si *peccata nostra*, ut Scriptura dicit, *separant inter nos et Deum*, cum pro his satisfacimus ut reconciliemur, quasi pacis requirimus osculum.

5. Nam secundum tres status amoris, tria sunt etiam oscula amantis. Primum, propitiatorium vel reconciliatorium; secundum, promeritorium; tertium, contemplatorium. Primum ad pedes, secundum ad manum, tertium ad os. Primum, cum sordens in pulvere poenitentiae osculando duos pedes Domini, cum peccatrice indulgentiam percipit peccatorum. Duo autem pedes Domini sunt misericordia et iudicium, quibus totum mundum perambulatur, et ambulat super undas maris. His circuit jugiter et perambulatur spirituales mentes, exsultans ut gigas ad currendam viam (*Psal. xviii, 6*); si tamen tales sint de quibus merito dicat: *Et Habitabo in illis, et deambulabo in eis* (*II Cor. vi, 16*). Hos pedes osculatur qui coaptando se eis, misericordiam et iudicium cantat Domino. Deinde surgit ad manum, ut secundum ei osculum offeratur, cum jam fidelis anima in novitate vite ambulans, de humilitate poenitentis ad manum surgit largientis, gratias jam agens pro perceptione affectuum et effectuum bonorum operum, quæ per manum designantur. Nec enim in claritate bonorum suorum suam manum osculatur, quæ, sicut dicit Job, est

A *maxima iniquitas, et negatio contra Deum altissimum* (*Job xxxi, 27, 28*): sed osculatur manum largientis, cujus gratiæ totum quod est ascribit cum dulci gratiarum actione, quæ signatur per osculum. Tertium est osculum contemplationis, seu contemplatorium, quo sponsa jam duobus primis exhilarata, et fiducia collecta, desiderat insigniri, et sponso jam per notitiam et amorem conjungi, et secretorum ejus aliquatenus esse conscia. Hoc osculum oris sui est, et longe dissimile a superioribus osculis. *Osculetur*, inquit, *me osculo oris sui*. Videndum est quale sit istud osculum, quale os illud suum: qualia labia illud imprimentis, qualia suscipientis.

6. In Deo non est aliud esse, et sapere: nec habet Pater sapere a Filio, ne habere videatur et esse, quod absurdum esset. Habet igitur Pater a seipso et esse, et sapere; **266** et si est Filio esse a Patre, est et sapere. Habet igitur Filius a Patre et esse et sapere, sicque plenæ sunt subsistentiæ, quas Græci dicunt hypostases: nec fulcitur alter ab altero ut subsistat, vel sit quod est per alterutrum; sed sunt, sicut diximus, vel secundum Græcos, plenæ per se subsistentes hypostases, vel secundum Latinos personæ vel per se sonantes, licet una sit et perfecta Trinitas Deus. Nullum autem conturbent, nulli caliginem obducant nomina substantiæ, vel subsistentiæ, vel personæ, quæ sunt nomina nostræ paupertatis, divinitatis essentiam non exprimentia, sed ex defectu suo incomprehensibilitati ejus testimonium perhibentia. Nomen enim subsistentiarum exprimere conatur proprietatem personarum, nomen vero substantiæ simplicitatem et unitatem summæ illius essentiae. Et est quædam conversio a Patre ad Filium, et a Filio ad Patrem: sed prima est Patris ad Filium, quia Filius a Patre est, non Pater a Filio; prima autem non tempore, sed quædam quasi relatione, sicut Pater ad Filium. Conversio autem ista est in osculo et amplexu. Osculum est mutua de se cognitio, amplexus est mutua dilectio. Unde dicit Filius in Evangelio: *Nemo novit Patrem nisi Filius, et nemo novit Filium nisi Pater*. Osculum igitur Patris et Filii et amplexus, est Spiritus sanctus ab utroque procedens, amor Patris ad Filium, et amor Filii ad Patrem, de quo etiam subditur: *Et cui voluerit Filius revelare* (*Matth. xi, 27*). Voluntas quippe ista, ipse est Spiritus sanctus, voluntas Patris et Filii, qui ipsam Patris et Filii nobis revelat unitatem, unus cum Patre et Filio Deus existens. Proprium quippe est Patris revelare Filium sicut in Evangelio: *Non*, inquit *Filius, caro et sanguis tibi revelavit, sed Pater meus qui in cælis est* (*Matth. xvi, 17*) Debitum Filii glorificare Patrem, ut ibi: *Glorifico*, inquit, *Patrem meum qui est in cælis* (*Joan. viii, 49*). Officium Spiritus sancti revelare utrumque, sicut dicit Apostolus: *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se; nobis autem revelavit per Spiritum sanctum* (*I Cor. ii, 9, 10*). Cui igitur Filius per Spiritum revelat, non dicendus

est osculari ore suo Deus, sed osculo oris sui. Non enim os tangimus, sed osculo tangimur. Osculo tangimur, cum amore et cognitio nobis infunditur. Non os tangimus, id est mutuum illum intellectum: non os tangimus, quia, ut dictum est, *Nemo novit Filium nisi Pater, et nemo novit Patrem nisi Filius*; sed osculo tangimur, *cui voluerit Filius revelare*. Non os tangimus, quia nec oculus vidit, nec auris audivit. Osculo tangimur quia nobis revelavit Deus per Spiritum sanctum: cui enim revelat, non nisi per Spiritum sanctum. Ipse est itaque osculum: ipsum tangit nos, cum se gemina nobis gratia infundit, id est cognitione et amore veritatis. Et hæc sunt non ipsa labia Dei, sed vestigium labiorum; imo, si dici fas est, labii: quod enim in nobis duplum est, in Deo est simplum, cui idem est nosse et quod amare. Hoc autem vestigium imprimitur in osculo sancto duobus labiis sponsæ, voluntati scilicet et rationi; amor voluntati, notitia rationi. Quæ tamen duo, notitia scilicet et amor, quia, ut diximus, in Deo unum sunt, pulchra oris singularitate exprimentur, ubi dicitur: *Osculetur me osculo oris sui*. Vel osculetur me Filius eo osculo quo osculatur os suum, id est Patrem, qui ideo dicitur os ejus, quia Verbum Patris est Filius. Et in Sapientia: *Ego*, inquit, *ex ore Altissimi prodii* (*Eccli. xxiv, 5*). Vel *osculatur me Deus Pater osculo oris sui*, id est, Filii vel Verbi sui (Verbum quippe ex ore procedit, et est figurata locutio): id est, infundat mihi eam locutionem, qua novit Pater Filium, et Filius Patrem. Vel ipse Pater *osculatur me osculo oris sui*; id est mittat in cor meum Spiritum Filii sui, ut diligamus Filium, sicut ipse diligit. Sed quare, *Osculetur*; et non, *Osculare*? Sponsa enim et sponsus carnalis mutua quadam se solent prævenire reverentia. Unde et ista quasi Rebecca ad occursum novi sponsi quasi quodam verecundiæ pallio faciem operta (*Gen. xxiv, 65*), non imperativo modo, sed desiderativo vel optativo modo: *Utinam*, inquit, tandem aliquando *osculatur me osculo oris sui*.

7. Est et aliud osculum, quod *multifariam, multisque modis olim loquens Patribus in Prophetis*, Ecclesiæ **267** suæ promiserat, et *novissime diebus istis locutus est nobis in Filio* (*Hebr. i, 1, 2*). Quod enim dicitur, *locutus est nobis in Filio*, ipsum est osculum. Conjectio enim Verbi et audientis, divinitatis et humanitatis, quasi quoddam osculum est charitatis. Quod prævidens Isaias in spiritu, *Egredietur*, inquit, *virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet; et requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiæ et pietatis, et replebit eum spiritus timoris Domini* (*Isai. xi, 1-3*). Hæc sunt septem dona, vel septem charismata Sancti spiritus, quæ specialiter in Domino Jesu eniterunt, sicut specialiter super eum requievit spiritus Sanctus. In timore enim humilitas designatur; in pietate, misericordia; in scientia,

A terrenorum notitia; in fortitudine, patientia: in consilio, utilitas; in intellectu, divinitatis conjunctio; in sapientia, potestatis moderatio. Per quinque superiora coaptavit se homini Christus in assumpta hominis substantia: per duo ultima unita semper fuit divinitati Christi persona. Nam sicut medicus bonus ad ægrum se humiliter inclinavit, misericorditer vulnera tractavit, noto sibi figmento prospexit, patienter insanum sustinuit, utilia cuique morbo apposuit, unum cum Patre indivisibiliter manens, singulariter in ipsa hominis veritate Deum intellexit, quia *nemo novit Patrem nisi Filius*; per illam quæ ipse est, sapientiam Patris, a fine usque ad finem fortiter attingens, moderate ac suaviter omnia disposuit. Hæc igitur conjunctio divinae et humanæ naturæ quoddam est osculum, sponsi et sponsæ: quod desiderans Ecclesia, *Osculetur me*, inquit, *osculo oris sui*. Sunt et alia tria oscula, quibus sponsa sponso conjungitur; scilicet osculum naturæ, osculum doctrinæ, osculum gratiæ: de quibus jam, quia de osculis multa dicta sunt, legentium meditationi relinquatur.

8. *Quia meliora sunt ubera tua vino* (*Cantic. i, 1*). Scriptum est: *Desiderium pauperum exaudivit Dominus; præparationem cordis eorum audivit auris tua* (*Psal. x, 17*). Quia semper ergo desiderium solet præcedere fiduciam, respondet sponsus, et fiduciam dat sponsæ desideranti, causam etiam fiduciæ subjiciens, *Quia*, inquit, *meliora sunt ubera tua vino*. Videor mihi trepidantem Esther hic videre, quasi pavidam accedentem ad solium Regis, et vix audentem attollere oculos ad claritatem vultus ejus; Regem vero virgam clementiæ protendentem ad eam ac dicentem: *Quid vis, Esther? aut quæ est petitio tua* (*Esther, v, 1-3*). Sic et sponsus ad sponsam: *Quid*, inquit, *trepidans rogare quod desideras? Multa jam a me accepisti, quæ fiduciam tibi facere debeant majora audendi. Ex perceptione præteritorum munerum, firma potest esse expectatio futurorum. Quæ enim desideras contemplationem, jam in activa vita ex munere meo accepisti perfectionem. Quia meliora sunt ubera tua vino. Uva semel expressa, totam semel effundit; sic et sæcularis sapientia, vel legis sensus carnalis: ubera vero sponsæ quanto plus premuntur, tanto plus exuberant. Ubera tua ex gratia mea meliora sunt vino, id est, efficaciora amore et sapientia sæculi. Inebriant ista, inebriant illa: sed ubera tua multo uberius in bonum, quam illa in malum. Simplex enim et lactea christiana et apostolica doctrina, omnia dialecticorum solvit argumenta. Sed et musto Spiritus sancti quo impleti sunt Apostoli et inebriati, sic impleti sunt beati pauperes spiritu, filii gratiæ, filii novi Testamenti, ut amplecterentur amorem Dei usque ad contemptum sui, ut arbitrarentur omnia tanquam stercora, ut Christum lucrifacerent. Ergo ubera sponsæ meliora sunt vino. Hæc autem ubera sponsæ duo sunt: unum compassionis, alterum congratulationis. Ex*

ubere compassionis sugitur lac consolationis; ex ubere congratulationis sugitur lac exhortationis. Hæc ubera ut meliora sint vino, fragrant unguentis optimis; quia efficaciam in illis operatur unguentum optimum, id est, supereminens charitatis. Uncta igitur sunt sponsæ ubera, id est, tactu sponsi per unctionem lenificata: fragrantia boni exempli longe quasi bono odore dilatata, vel usque ad sponsi odorem per sacrificium piæ intentionis et sancti desiderii promota.

9. *Fragrantia unguentis optimis (Cantic. 1, 2).* Tria sunt unguenta: compunctionis, ex recordatione peccatorum; devotionis, 268 ex recordatione beneficiorum; pietatis, ex recordatione miserorum. Primo unguentur pedes Domini, secundo caput, tertio totum corpus. De primo inquit: *Maria unxit pedes Jesu, et extersit capillis suis, et domus impleta est ex odore unguenti (Luc. vii, 37, 38; Joan. xii, 3).* De secundo: *Attulit mulier alabastrum nardi spicati pretiosi, et effudit super caput recumbentis (Marc. xiv, 3).* De tertio: *Maria Magdalene, Maria Jacobi et Salome abeuntes, emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum (Marc. xvi, 1)* Nota ordinem profectus ad superiora ab inferioribus, sicut supra de statu et osculo amoris. Denique Maria Magdalene quæ peccatrix erat, unxit pedes Jesu. Nec mediocre sane hoc unguentum est, de quo scriptum est: *Et domus impleta est ex odore unguenti.* Nec mirum, cum etiam in celestibus sentiantur hujuscemodi unguenti fragrantia, Veritate attestante, quia magnum gaudium est inter angelos Dei super uno peccatore penitentiam agente (Luc. xv 10). Verum quantumlibet unguentum hoc pretiosum videatur, tamen comparatum ei quod appellatur devotionis, et conficitur ex divinorum memoria beneficiorum, quo et ungitur caput Domini, vile et nullius pretii aestimatur. Denique de illo dicitur, *Cor contritum et humiliatum, Deus, non despicias (Psal. L, 19):* de isto vero, *Sacrificium laudis honorificabit me (Psal. xlix, 23).* Caput autem ex eo ungitur, cum de suis donis Deo gratias agis. Siquidem caput Christi Deus. Deitas ergo in Christo tangitur, quoties ad laudem ipsius, ejus in nobis beneficia memoramus: sicut non tam deitas quam humanitas necesse est cogitetur, cum non ejus dona, sed nostra peccata recordamur. Nam in carnis assumptione duos illos pedes ad hoc accepisse cognoscitur, id est, misericordiam et judicium, ut peccator qui ad caput, id est ad deitatem, accessum non habebat, ad pedes, hoc est ad humanitatem, accederet. Nisi enim pes ille, quem diximus misericordiam, ad hominem assumptum pertineret, Paulus Apostolus de eo non diceret: *Unde debuit per omnia fratribus assimilari, ut misericors feret (Hebr. ii, 17).* Et nisi judicium æque ad hominem pertineret, ipse homo Deus de seipso non dixisset: *Et potestatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis est (Joan. v, 27).* Itaque ad hos pedes viri, juxta prophetam, dolentis et scientis infirmitatem (Isa. lxi, 3), pecca-

tor jam accedere non dubitans, fidenter loquitur: *Nunc autem cum fiducia accedimus ad thronum gratiæ ejus. Non enim habemus Pontificem qui non sciat compati infirmitatibus nostris (Hebr. iv, 15, 16).* Peccatrix ergo ad pedes, justa ad unguendum caput accedit.

10. Tanto autem capitis unguentum illo alio, quod pedibus apponitur, pretiosius aestimandum est, quanto species quibus hoc conficitur, his quibus conficitur illud constat esse pretiosiores. Has quippe facile et absque labore (nam in nostra regione) reperimus: peccatores siquidem omne sumus. Porro illas difficile ac de longinquo valde, utpote de paradiso Dei asportatas suscipimus: omne enim datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum (Jacob. i, 17). Quid denique hujuscemodi unguento excellentius, de cujus effusione etiam Apostoli murmurasse videntur, dicentes: *Ut quid perditio hæc? potuit enim venumdari multo, et dari pauperibus.* Sed et nunc quoque cum forte videtur quispiam vacare Deo, tantæque esse devotionis et gratiæ, ut merito credatur ungeri caput Christi, persistens utique jugiter in sancta quiete, et gratiarum actione, et divinæ contemplationis delectatione; non desunt qui hoc perditionem dicant, et justo, ut sibi vident, murmure conquerantur, quod is qui pluribus prodesse poterat, quiescat sibi: non quod sanctitati inuideant, sed quod provideant charitati. Cæterum ipsa charitas Deus hujuscemodi animæ plerumque parcat, quam videt spiritualibus studiis delectari; maxime si talem eam noverit, quæ adhuc pusillanimitate vel imbecillitate animi mulier sit, et necdum in virum perfectum profecit. Quod utique melius ipse discernit qui intuetur cor, quam homines, qui in facie tantum vident, et secundum faciem tantum judicant: cum videlicet minime attendunt non esse ejusdem facilitatis devote quiescere, et fructuose occupari; humiliter subesse, et utiliter præesse; regi sine querela, et regere sine culpa; obedire sponte, et imperare discrete; bonum denique inter 269 bonos, et bonum esse inter malos; imo etiam esse pacatum inter filios pacis, et his qui oderunt pacem exhiberi pacificum. Sciens igitur Jesus qui sint qui vere non sunt idonei implicari curis et oneribus ecclesiasticis, pro tali delicata anima quam pro sui adhuc teneritudine tractandis negotiis minus sufficere sentit, adversus aliter sentientes, et ob hoc ejus quietem tanquam infructuosam, bono quidem zelo, sed non secundum scientiam insimulantes, ipso respondet affectu: *Quid molesti estis huic mulieri? (Matth. xxvi, 8-10.)* Nam etsi, quod fatendum est, melius est ad quod ipsam trahere tentatis, bonum tamen est opus quod operata est in me. Sinite eam interim operari bonum quod potest, dum necdum melius potest: novi enim ego quod adhuc mulier sit. Cum autem mutatione dexteræ Excelsi de muliere facta fuerit vir (quod et me quando erit, si quando tamen erit, latere non poterit), quia me vocante pro-

movebitur, me quoque servante tenebitur: et tunc melior erit etiam iniquitas viri, quam beneficiens mulier (Eccli. xlii, 14). Verum et illud spero melius: et hoc interim bonum minime sperno, nec reputo perditionem unguenti hujus effusionem, in quo et mulieris devotio designatur, et mea præsignatur sepultura. Huc accedit, quod tam late suam fragrantiam circumquaque diffundit, quatenus ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo, dici etiam habeat et quod hæc fecit in ejus commemorationem.

11. Jam ad tertium unguentum accedamus. Sane in duorum præmissorum alterutra collatione, priore sequens absque omni ambiguitate, cognoscitur esse melius, longeque excellentius. Illud autem mirum videtur, si tertium inveniri queat aliquod, quod ambobus jure debeat anteponi, juxta quod optimis unguentis sponsa sua redolere ubera gloriatur. Alioquin optima non sunt, si non viantur et meliora: sicut nec veraciter meliora dicuntur, quæ non superant bona. Porro tantæ excellentiæ unguentum illud secundum, quod capui ungit, inventum est esse, ut vix quælibet ei divitiæ non dico præferri, sed saltem conferri videantur posse. Fortassis in Evangelio si requirimus, invenimus et hujus tertii unguenti figuram præcessisse. Maria, inquit, *Magdalene, et Maria Jacobi et Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum (Marc. xvi, 1).* Videsne in prima fronte propositi capituli, quanti aestimandum sit etiam hoc materiale unguentum, cujus aromatibus comparandis non una vel duæ sufficere valuerunt? Una primum, una et secundum attulit unguentum; ad hoc autem comparandum tres pariter convenerunt, ut simul videlicet emerent, quod per se singulæ non poterant, et sic venientes ungerent Jesum. Non solum pedes aut solum caput, sed *ut venientes, inquit, ungerent Jesum; id est, corpus totum.* Sed attende quod tantquam unguenti hujus pati Christus noluerit perditionem fieri, cum non invento corpore, reportarunt integrum, et jussæ sunt exhibere vivo, quod præparaverant mortuo. Quod et fecerunt, cum protinus nuntiato gaudio resurrectionis, discipulorum qui procul dubio membra Christi, et membra viva erant, tristitia corda delinire curarunt. Quæ utique membra nisi plus illo crucifixo corpore Christus diligeret, pro iis crucifigendum illud non tradidisset. Liquet itaque duo illa quia tantum hoc præcellit ultimum unguentum, quantum Christo hoc suum corpus cui exhibetur, hoc est Ecclesiam, quod ex eis perungi, quod et pro hujus redemptione tradi voluit, constat esse amabilius. Sponsæ igitur ubera fragrant unguentis non tantum bonis et melioribus, sed etiam optimis; et duo ejus ubera compassionis et congratulationis, ex pietate et consideratione miserorum, abundant lacte consolationis et exhortationis. Primo igitur unguento sanata, secundo purificata, tertio sanctificata, fragrantia habet ubera unguentis optimis.

12. Vel aliter ut sint etiam hæc verba sponsæ, ac si aperte dicat: Præsumptionis quidem est quod requiro osculum contemplationis, sed fiduciam dat conscientia bonæ actionis; quia ubera mea; mea, quia a te mihi data; tua, quia a te impleta, tibi que servientia; meliora sunt vino. Aliter, ut sit vox sodalium, id est Angelorum, exhortantium 270 sponsam contemplationis avidam, ad laborem actionis, ex consideratione profectus in subditis. Dicunt ergo: Non quidem privaberis osculo cum perveneris; sed cum laboris tui fructum videas, ne deficias dum tardaris: quia ecce ubera tua, id est tenerior doctrina, meliora sunt vino, fragrantia unguentis optimis. Tria hic videmus in uberibus sponsæ; tactum, odoratum et gustum: tactum, in lenitate unctionis; odorem, in unguenti fragrantia; gustum, in vino. Tactus præsentibus in verbo, odoratus absentibus in exemplo; gustus sponso, per quem signatur bonæ mentis intentio.

13. Ad tres sententias duobus modis quæ sequuntur continuanda sunt: *Oleum effusum nomen tuum.* Si verba sint sponsi, intelligendum est hic sponsum sponsæ desiderium consolatum, post exhibitam gratiam, post datam fiduciam, dedisse ei osculum. Accepto sponsa osculo, et oleo cum osculo, id est, per internam inspirationem aliquatenus accepta sponsi notitia, et cum notitia amoris, lætitia, exclamavit dicens: *Oleum effusum nomen tuum, ideo adolescentulæ dilexerunt te (Cantic. 1, 2).* Si, inquit, Apostolus, *mente excedimus, Deo; et si sobrii sumus, vobis (II Cor. v, 13).* *Oleum effusum nomen tuum,* verba sunt mente excedentis Deo: *ideo adolescentulæ dilexerunt te,* verba sunt sobrietatis proximo. Postquam enim mente excessit Deo, ex abundantia olei accepti a Deo, sobria facta est adolescentulis. Charitas quippe sponsi urgebat eam. Ad nomen enim sponsi, id est notitiam sponsi, ab eo de cujus plenitudine omnes accepimus, tanta facta est olei, id est charitatis effusio, ut plena sponsa pro se exclamaret, *Oleum effusum nomen tuum:* et de plenitudine sua refundens in adolescentulas diceret, *ideo adolescentulæ dilexerunt te.* Effusio quippe notat abundantiam. Hæc est effusio in fide vel spe, sed in charitatis tantum plenitudine. Vel secundum superiores duas sententias: Dixi, inquit sponsa, quia meliora sunt ubera tua vino, id est, a te impleta, tibi servientia; sed gratia Dei sum id quod sum: quia *oleum effusum nomen tuum.* Sed gratia Dei in me vacua non fuit, *ideo adolescentulæ dilexerunt te.* Secundum anagogen oleum et nomen, id est notitia et amor Dei, priusquam effunderetur, et abundaret in omnes gentes, infusum erat, non effusum, quia notus tantum in Judæa Deus: cum vero effusio facta est de infusione adolescentulæ, Ecclesiæ de Gentibus factæ sunt, non adolescentulæ, sed sponsæ, quia dilexerunt. Quæ enim per fidem primum adolescentula est, vel pedisequa, incipit sponsa esse cum incipit diligere. Quia ergo *oleum effusum nomen tuum, ideo adolescentulæ dilexerunt te.*

14. Secundum moralem sensum in effusione olei, cum fit nobis per gratiam infusio, cavendum est, ne inordinate fiat effusio. Quiddam enim nobis infunditur quod nostrum est, quiddam quod proximi. Nostrum est sine quo non salvamur, cætera sunt proximi. Quod nostrum est si effundimus, stulti sumus et vacui: quod alienum est si retinemus, fraudulentum. Quod nostrum est, fides est, spes et charitas. Fides facit servos, spes mercenarios, charitas filios. Fides facit ancillam vel pedisequam, spes concubinam, charitas sponsam. Fides dicit, Sic est: spes, Habebis: charitas, Da gloriam Deo. Fides est malorum vel bonorum scientia; spes, cavendi vel adipiscendi fiducia; et charitas, utriusque gratia, cum securus de utroque gratias agit. Hæc igitur cum nostra sint, non sunt effundenda, id est, pro aliis perdenda: sed agendum ut operentur in nobis quod suum est, id est, ut sanemur, ut servemur, ut salvemur. Sanemur per laborem corporis, servemur per lectionem et meditationem, salvemur per orationem. Labori insidiatur desidia; lectioni, inquietudo vel otiositas; orationi, nimia securitas. Quod igitur nostrum est, peccamus si effundimus, ut dictum est: id est, si laborem negligimus propter desidiam, lectionem propter inquietudinem vel otiositatem, orationem propter nimiam securitatem. Nostrum vero non est, sed aliorum, quidquid habemus sine quo salvamur: ut sunt sermo sapientiæ, sermo scientiæ gratia, curationum, et cætera quæ haberi possunt præter charitatem, in qua sola salvamur. Hæc si retinemus in tempore, ut dictum est, fraudulentum **271** sumus. Cum enim res exigit ut effundantur, cavendum est ne aut tepide, aut trepide, aut invidiose retineantur. Tepide, de auditoribus diffidentes; trepide, si irrationabiliter timentes; invidiose, fratrem non amantes. In primo fidei, in secundo spei, in tertio charitatis defectus deprehenditur. Cum vero effunduntur, cavendum est ne incaute, ne temere, ne ambitiose effundantur. Incaute, ne sanctum det canibus; temere, ut fidei regulas non excedat qui loquitur; ambitiose, ne quærat quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi. Cavendum etiam ne intempestive, ne præsumptuose, ne infructuose: intempestive, ante maturitatem animæ et corporis; præsumptuose, sine officio; infructuose, sine gratia. In his omnibus, si bona sit effusio, ubi facta est olei hujus infusio, tres suas oleum operatur virtutes. Oleum enim pascit, lucet et ungit: charitas etiam pascit se, lucet proximo, ungit Deum.

15. *Trahe me post te, curremus in odore unguentorum tuorum.* Condescendens sponsa adolescentulis de altitudine illa in qua mente excesserat Deo, postquam effusionem illam olei sibi infusam in adolescentulas refudit, cum laboraret in eis; recordata osculi et olei et sponsi, et suspirans ad eum a quo vitam eam trahebat cura proximi, *Trahe me post te*, inquit. Cum enim mente excedit, Deo; cum, sobria est, proximo. Cum mente excedit, ostenditur ei quantum a Deo diligitur; cum sobria est, ostendit

in cura proximi, quantum diligit Deum. Sursum eam trahit charitas veritatis, infra eam trahit veritas charitatis. Sed quamvis hic eam detineat ista necessitas, tamen ab animo ejus recedere non potest illa suavitas. Ideo *trahe me*, inquit, sponse. Quatuor quippe sunt quæ a Deo nos abstrahunt: caro illecebris, diabolus dolis, mundus curis, proximus affectu. Ab his sponsa, vel ab horum aliquibus tracta invita a Deo, trahi exoptat et exorat ad Deum. Tractus enim alius voluntarius, alius coactitius: ut in carcere, coactitius; voluntarius, ut fesso vel cæco. Sponsa vult trahi, quæ trahi precatur; et quod trahi vult, hoc est propter cæcitatem, aut propter debilitatem, aut propter utrumque. Hæc autem patiebatur fatigationem mundi vel diaboli, sed et acies mentis turbabatur in cura proximi. Contra hæc omnia cupit trahi ab iis ad Deum, a Deo, Dei virtute. Tractus enim iste in virtute est. Ipse enim est juxta Apostolum, *sicut a Domini Spiritu, cum transformamur de claritate in claritatem* (II Cor. III, 18). Et in anima quidem electa uterque fit tractus: primo coactitius, ut ibi, *Septem vias tuas spinis* (Osee II, 6); deinde voluntarius, ut hic, *Trahe me post te*. Vel ita: Et quia adolescentulæ, agente me, ut diligerent non me, sed te, diligunt te, nec jam egent me, *trahe me post te*; id est, exime me de corpore. Sed adolescentulæ reclamant post te, *In odore unguentorum tuorum curremus*; id est, veniemus et nos tecum.

16. *Vel trahe me*, id est, spiritualem me fac post te, id est ad imitationem tuam, quia *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequimini vestigia ejus* (I Petr. II, 21). Cum enim thalamo virginali processit Sponsus, exultavit ut gigas ad currendam viam per omnem dispensationem conversationis suæ, quasi quamdam vivendi viam nobis sternens et ordinans, per quam nos post se et exemplis, quasi quibusdam vestigiis, dirigeret, et amore traheret. Unde dicit in Evangelio Petro et Andree: *Venite post me* (Matth. IV, 19). Si enim cogitamus conceptionem ejus sive nativitatem, spiritualis nobis conceptio, piæ est voluntatis intentio. Hæc enim fit in anima virgine, quia soli Deo cupit placere. Nativitas vero Domini, boni in nobis operis est inchoatio, sicque de reliquis. Nam circumcisio, quam non licet fieri suis manibus, magistrorum est super opera discipulorum discretio. In qua circumcisioe Jesus nomen accipit, quia opus subjecti virtutis vel salutis nomen soritur ex discretione magistri. Porro Domini apparitio est nutu Dei, non per se operis manifestatio. In apparitione vero semper Virgo Mater et a Magis et a Pastoribus invenitur; quia veram virtutem tam apud sapientes, quam apud insipientes jugis semper pudor comitatur. Quadraginta **272** vero dierum purgatio, est usque in finem boni operis exercitatio. Pueri ad templum delatio, est post finem vitæ perfecti operis representatio. Sed delatio in templum fit per duos, persecutores scilicet et simulators; sed iis extra reman-

mentibus parentes, id est boni operis patratores, in templum Dei illum introducunt. Simeon vetustus, antiquus est dierum, Deus omnipotens: puer in ejus ulnis est ponderatio in manu Dei cujusque operis vel meriti. Debet enim conceptio esse pura, natiuitas voluntaria, circumcisio discreta, apparitio verecunda, purgatio continua, oblatio sancta. Qui igitur hæc et his similia de Domino imitatur fideliter, currit post eum fortiter.

17. *Vel trahe me post te*, id est, amore tui tantum. Averte oculos meos ne videant vanitatem. Nec sola volo trahi, quia ego et adolescentulæ curremus in odore unguentorum tuorum. Tria sunt quæ faciunt currere; timor videlicet, desiderium, et amor: timor, fugiendo; desiderium, appetendo; amor, proximum amando. Quatuor quoque sunt quæ impediunt cursum istum; frigus, calor, via laboriosa, nimietas currentis. Quæ sunt alio nomine, diffidentia, concupiscentia, asperitatis impatientia, nimia confidentia: vel torpor diffidentia, carnalia desideria, observationum asperitas, vehementia proficientis vel perficientis. Contra torporem necessarium est unguentum compositionis laxativum, quod conficitur de recordatione miraculorum et testimoniorum Christi: contra æstum, unguentum refrigeratorium, ex speciebus conversationis et commonitionis Christi: contra tristitiam laborantis, unguentum sanativum, ex recordatione passionum et promissionum Christi: contra vehementiam proficientium, unguentum mitigatorium, de recordatione mansuetudinis et miseracionum Christi. Hæc autem omnia unguenta inutilia sunt, si ex oleo sponsi confecta non sunt. In odore horum unguentorum currunt adolescentulæ, quarum cursus non impeditur. Sponsa vero hæc omnia non odoratur, sed tangit; quia in se ipsa omnia hæc exhibet, sed aliis non sibi. Exhibet enim miraculorum gloriam, exhibet conversationis exemplum, et commonitionis documentum. Sed et passionum Christi circumfert stigmata; mansuetudinem vero et miseracionem et prædicat omnibus, et exhibet.

18. *Introduxit me rex in cellaria sua* (Cantic. I, 3). Audiens sponsa sponsonem adolescentularum, *In odore unguentorum curremus*, respondit: Merito curretis, et currendum vobis est. Expertæ credite, quia *introduxit me rex in cellaria sua*, unde plenam et confertam me remisit. *Introduxit me*, inquam, *rex*, qui dirigit in veritate gressus meos: *introduxit me in cellaria sua*, liberalitate sua; non ego erupi præsumptione mea. Audiens enim sponsus vota sponsæ precantis, *Trahe me post te*; abstrahens eam quodammodo a carne, post se traxit eam in occultum quoddam contemplationis suæ, et ostendit ei secreta sua. Ubi cum mente excessisset Deo, rursus sobria facta proximo, rediit ad adolescentulas. Et cum ex visione et colloctione Dei, quasi duo cornua præferens contemplationis, rationis scilicet et amoris, mirabilis et terribilis appareret, *Introduxit me rex*, inquit, *in cellaria sua*. Felix ille rector animarum,

qui ad omnia quæ desiderat, et de quibus anxius et dubitat, in illud meretur admitti secretum, ut omnia possit facere secundum quod sibi ostensum est in monte. *Introduxit me*, inquit, *rex in cellaria sua*. Quoniam de cella vinaria in proximo disputaturi sumus, de cellariis regis usque ad ipsum locum differamus. *Exsultabimus et lætabimur in te*. Audiens adolescentulæ sponsam sponsi liberalitatem commendantem, sicut filii Israel qui non valebant in montem ascendere cum Moysse: *Loquere tu*, inquit, *nobis, et non loquatur nobis Dominus* (Exod. XX, 19). Sufficis interim nobis, *Exsultabimus et lætabimur in te*; id est, in doctrina et imitatione tua. *Exsultabimus*, cum corporaliter operabimur; et *lætabimur*, dum spirituali jucunditate perfruemur, *memores uberum tuorum* (Cantic. I, 3), quæ interim nobis sufficiunt. Lac enim consolationis et exhortationis, quod inde sumpsimus, cum quodam mentis tripudio **273** cantare nos facit: *Exsultate justi in Domino, rectos decet laudatio* (Psal. XXXI, 1). Unde et sequitur:

19. *Recti diligunt te*. Sunt jacentes, sunt erecti, sunt curvi, sunt recti. Jacentes nec timent, nec diligunt; curvi timent, non diligunt; recti diligunt. Orat ergo sponsa pro adolescentulis, ut quas adhuc in timore videt curvas, rectas videat in amore sponsi: ac si dicat, Video istas curvas, sed fac rectas, quia *recti diligunt te*. Aliter: videns sponsa adolescentulas sibi applaudentes, commendans istas, timet aliis: istis exsultantibus, illis invidentibus: ac si dicat, Istæ sunt rectæ, ideo diligunt te; et si diligunt me, non diligunt nisi in te. Docui enim eas non me diligere, sed te. Videns enim sponsa illarum se benevolentia prægravari, conserva ad sponsum, orat pro eis: *Recti diligunt te*. Sed de invidentibus quid faciamus? Conversa ad eas, et curam agens pro eis quæ de pristina conversatione nonnunquam ei insultabant: *Nigra*, inquit, *sum sed formosa, filia Jerusalem*. Et nota ordinem charitatis. Cum de amore sponsi agit, tota quodammodo in eo liquecit: cum de adolescentulis, afficitur quadam compassione, et quasi una ex illis efficitur: cum de inimicis toto charitatis zelo pro eis zelatur. *Nigra sum, sed formosa, filia Jerusalem*. O filia Jerusalem, filia pacis, pacem habete mecum, quæ pacem habeo vobiscum. Exprobratio est ista vestra, non compassio. *Nigra* quidem *sum* ex pristina conversatione, *sed formosa* ex pura confessione, et recta intentione. Duo quippe sunt quæ faciunt nigram, duo quæ formosam. Nigram, mala conversatio, et distorta intentio: formosam, innocens conversatio, et recta intentio. Quæ sic sunt in anima, sicut sunt in corpore pulcher color, et bona formæ compositio. Quæ autem non habuit innocentem conversationem, postquam induit confessionem, et direxit in melius intentionem, fiducialiter dicit, *Nigra sum, sed formosa*; quia præterita ejus peccata tegit confessio. Est enim pulchritudo memoriæ confessio; et compositio voluntatis, recta intentio. Primum tegit